

strijdt met Hand. 5:29, dan ware het dwaasheid geweest in de geloofsbriefen nog bepaalde stipulaties te maken. Dan zou opgave van de namen der afgevaardigden voldoende zijn geweest. Maar zoo handelt men niet. Integendeel, voor elke meerdere vergadering stelt elke kerk, classis, part. synode weer een credentiebrief op met de afspraak: wij beloven, wat ge besluit na te komen, maar onder bepaalde voorwaarden. Daarin ligt: houdt ge u, meerdere vergadering, aan die voorwaarden niet, dan keuren wij uw besluiten ook niet goed. De macht is en verblijft volgens de credentiebriefen bij de zedende kerken.

Merkwaardig is nu, dat die voorwaarden lang niet altijd gelijk zijn, en lang niet alle tot inhoud hebben: wij verwerpen, wat strijdt met Gods Woord en de K.O., gelijk art. 31 thans luidt. Zoo belooft de classis Hoorn aan de Dordtsche nat. synode van 1578 wat ter synode besloten wordt te conformeren en bewilligen, maar onder de volgende „conditiën”, dat de besluiten zullen zijn:

a) tot de eer en glorie van onzen eenigen kapitein Jezus Christus;

b) tot opbouw en onderhouding van Zijn heilige kerken;

c) in Gods Woord gegrond, en dat ze genomen zullen worden met „christelijke eendracht”.

Enkhuizen stipuleert tegenover dezelfde synode eveneens in achtving en waarde te houden, en naar 't uiterste vermogen na te zullen komen en in 't werk te stellen, wat dient tot eere Gods en tot stichting der gemeente naar het eenige en onbedriegelijke richtsnoer van Gods Woord.

Edam (idem) belooft te approberen enz., wat naar Gods heilig Woord verhandeld zal worden, tot de hoogste eer van God, tot opbouw, vrede en eendracht Zijner kerk, etc.

En terwijl nu reeds in 1581 in de kerken ordening het voorbehoud gevonden wordt „tenzij het bewezen wordt te strijden tegen het Woord Gods of tegen de artt. in onzen generalen synode besloten”, stipuleert toch Friesland tegenover de nat. synode van 's-Gravenhage 1586 zulke ordeningen te zullen onderhouden, die met Gods Woord en 't gebruik der eerste kerken overeenkomen en tot stichting der kerken dienen; evenzo maakt de credentiebrief van Leiden, overgelegd op de nat. synode van 1586, inzake de zaak van Coolhaes, melding van de machtiging, aan Leidens afgevaardigden verstrekt, om aan te hooren, voor te stellen en te helpen deelen in en met de Synode, wat in die kwestie „Gods heilig Woord en alle welgestelde kerken conform en gelijkvormig” zal zijn.

En zulke credentiebriefen werden door de meerdere vergaderingen geaccepteerd, ook al week de stipulatie af van hetgeen de K.O. had bepaald. Wel een bewijs, dat men „strijdend met Gods Woord of de K.O.” als een soort minimum-conditie beschouwde, maar niemand er aan dacht, het den kerkeraden euvel te duiden, als er anders geformuleerd werd, of zelfs meer voorwaarden gesteld werden.

De regering lag immers niet bij de Synoden, maar bij de kerkeraden.

P. D.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

In den neergang (VI)

We komen nu concreet tot de beoordeeling van het onderhavige Rapport. Allereerst een oriënterende opmerking over het Roomsche standpunt in dezen.

In „De Tijd” van 22 April '48 schrijft Dr. Jos, de Boer over het Rapport als een compromis, dat zoowel in de vergadering van leeraren van R.K. scholen als in die van de besturen der scholen vrijwel uitsluitend bestrijding, zoo goed als geen steun heeft gevonden, en ook niet geslaagd is te noemen.

„De gulde publicatie, die aan dit Rapport is gegeven, zou de indruk kunnen wekken, dat de katholieke onderwijswereld er achter staat. Niets is minder waar. Het is hoogstens te beschouwen als proeve van een compromis tussen vertegenwoordigers van zeer uiteenlopende richtingen over een materie, die en door haar delicaat aard, en door de feitelijke omstandigheden geladen is met sterke weerstanden tegen een algemeen bevredigende oplossing” (spat. van mij, M.).

Inmiddels had reeds de heer H. Algra, lid der Eerste Kamer, in het „Friesche Dagblad” van 2 April onder het opschrift „Dreigend gevaar” aldus gewaarschuwd: „Wij hebben er groot bezwaar tegen, wanneer tussen de vrije scholen en haar organisaties enerzijds en den Staat anderzijds een orgaan wordt geschoven, waarvan de verantwoordelijkheid moeilijk is te regelen..... Wanneer men het verordenende orgaan bevoegdheden zou willen geven, die principieel en rechtens alleen toekomen aan het vrije onderwijs, dan zou dat een stap achteruit betekenen, die op den duur zou kunnen leiden tot een nieuwen schoolstrijd.” (Spat. van mij, M.)

Bij de behandeling van de Onderwijsbegroting in de Eerste Kamer merkte volgens het Kamerverslag van 29 April '48 Prof. Woltjer o.m. op:

„De moeilijke verhouding tussen openbaar en bijzonder onderwijs kan alleen dan goed zijn, wanneer het openbaar onderwijs openbaar, d.i. rechtstreeks Overheidsonderwijs blijft, en het bijzonder onderwijs, dat uit de maatschappij is opgekomen, bijzonder, d.w.z. in wezen vrij. Gaat men de grenzen vervagen, d.w.z. voor het openbaar onderwijs opheffen, wat essentieel alleen behoort bij het bijzonder onderwijs, zonder dat men uiteraard de consequenties daarvan kan aanvaarden, en het bijzonder onderwijs meer binden dan met zijn vrijheid in overeenstemming is, dan zal inderdaad, zij het in anderen vorm, de schoolstrijd opnieuw ontbranden, dien ook de Minister niet onmogelijk acht.” Voorts ziet Prof. Woltjer in de plannen van de commissie uit den Raad van Leeraren, hoezeer zij ook de bedoeling gehad moge hebben, het te vermijden, „een wezenlijke bedreiging voor de vrijheid en de zelfstandigheid van het bijzonder onderwijs..... Zo is het om slechts dit te noemen voor het bijzonder onderwijs — zegt hij — m.i. onaanvaardbaar, als het leerplan der bijzondere scholen door een dergelijk lichaam zou worden vastgesteld. En ik begrijp dan ook niet hoe voorstanders van het bijzonder onderwijs — aldus nog steeds Prof. Woltjer — met deze plannen hun instemming hebben kunnen betuigen.”

De Buitengewone Ledenvergadering van C.V.H.M.O., gehouden te Utrecht op 28 Dec. '48, nam evenwel het Rapport met 34 tegen 10 stemmen aan.

Het verdient hierbij onze aandacht, dat op 14 Dec. daaraan voorafgaande Mevr. Fortanier de Wit, lid van de bewuste commissie, maar tevens lid der Tweede Kamer, in haar laatste qualiteit het volgende opmerkte bij de behandeling van de begroting van Onderwijs voor het jaar 1949:

„Ik ben het met de Minister, en zelfs met de geachte afgevaardigde de heer Terpstra eens, dat dit vraagstuk nog niet in een stadium verkeert, dat het rijp zou zijn voor een discussie in de Kamer, en daarom komt het mij niet opportuun voor, op dit ogenblik op de kritische opmerkingen van de laatste in te gaan.

De gedachtenwisseling in de desbetreffende organisaties moge ik echter in de warme belangstelling van de Minister aanbevelen.”

Klinkende en rinkelende muziek

Dat was nu eens duchtig van leer trekken tegen een in mode gebrachte Bachopvatting! Eindelijk is dan stelling genomen — en door wie! — tegen een Bachpraktijk, welke even aanvechtbaar als onverdedigbaar bleek te zijn.

Het is immers te zot om los te loopen, als een door vooraanstaande musici aangeprekeerde en door critiekloze amateurs klakkeloos nagebrabbelde en toegelichte gril ertoe leidt, dat er met Bach en zijn werken wordt gesold op een manier, welke ontsteltenis wekt en verontwaardiging oproept.

Dat zulk gezwets mogelijk bleek zonder dat iemand zijn mond eens opendeed, behoeft niemand te verwonderen. Het is nu eenmaal zoo, dat het niet is toegestaan er een andere zienswijze op na te houden dan de eenmaal gepropageerde. Zulk een zienswijze wordt of geïglaakt, of doodgezwegen, ook al zou ze van een hogere gradatie blijken en van verantwoordelijkheidsbesef bewijs hebben geleverd. Maar, wie vandaag tegenwoordig wordt morgen als een stuk oud vuil behandeld en in den ban gedaan. Zelfs is het voorgekomen, dat „collega's” gedurende de bezettingsjaren er niet voor teruggedeinsd zijn, om te trachten zoo'n weerbarstig iemand via de door diezelfde collega's zoo verfoede en gehate cultuurkamerinstelling naar Duitschland te doen transporteren!

Daarom is het van kolossaal belang te achten, dat er eindelijk eens een man van gezag op het gebied van de musicologie zijn stem verheft tegen de onmensche-lijkheid, waarmee Bach steeds weer verkracht en ont-eerd wordt.

De eene Bachvertolking is steeds weer het cliché van de andere, met als enig hoorbaar verschil, dat de laatste nóg geestdoodender, nóg stijver, nóg strakker en nóg versterker is dan de voorafgaande, waarin bij tijd en wijlen nog een sprankje menscheijk gevoel viel waar te nemen.

Zij, die zich uitgeven als WARE Bachvertolkers, ditokenners en vereerders, hebben, door het brengen van deze muziek, waaraan zij willens en wetens en met opzet, alle geestelijke en geestrijke kracht ontnemen en ieder motorisch muzikelement eruit wegbannen, waardoor iedere Bachfuga tot een monotonen deun verlaagd wordt — hetgeen dan heel deftig „BACH-STIJL” heet! — bereikt, dat alléén reeds bij de gedachte, dat Bach op het programma voorkomt, de schrik bij het publiek om het hart slaat en het bij voorbaat thuis blijft, omdat het weet, op zulke concerten muzikaal te moeten lijden en de marteling te moeten ondergaan, dat bij Bach ieder menscheijk sentiment wordt vermeden.

Wanneer daarom uit de vlijmscherpe en gevreesde pen van Matthijs Vermeulen een artikel vloeit, voorkomende in de „Groene Amsterdammer” van 9 Oct. 1948, zich presenterend onder den karakteristieken kop: „BACH, DIE SPINX”, dan zie ik ieder woord, iederen regel en iederen zin, als een felle aanklacht tegen al en alles wat Bach speelt.

De Ver. van Leeraren bij het C.V.H.M.O. heeft dus wel een belangrijke gelegenheid tot positieve bijdragen in dezen voorbij laten gaan, toen men ter vergadering niet eens tot een afzonderlijke behandeling van een aantal vragen, die in verband met dit Rapport aan de Organisaties door den Raad van Leeraren waren voorgelegd, wenschte over te gaan.

Dit betreuren wij te meer, omdat in een ingediende motie er op was gewezen, dat dank zij het werk, door de commissie verricht, waarschijnlijk iets kon worden bereikt, om den invloed van de ouders bij de inrichting van het onderwijs te vergroten.

Daarover willen we nog iets in een slotartikel zeggen. Kampen.

H. M. MULDER.

ZENDING EN EVANGELISATIE

Textiel Medische dienst Soemba

Nu Dr Idema volgende maand naar Soemba hoopt te vertrekken, is het noodzakelijk, alvorens tot eventueelen aankoop van het ontbrekende over te gaan, eerst de balans op te maken van wat er reeds is en nog gereed gemaakt wordt. Willen alle kringen en verenigingen, die voor den medischen dienst naalen en breien opgeven, wat nog verwacht kan worden? Ook, indien mogelijk, datum noemen wanneer men denkt klaar te komen met wat men onderhanden heeft. Op de lijst van goederen die reeds verzameld zijn, ontbreekt nog veel. Zoo zijn er b.v. van badhanddoeken, lakens en slopen nog veel te weinig, terwijl ook noodig zijn eenpersoons beddetijken, kussentijken (beide ongevoeld), groote tafellakens en servetten.

Om dit kostbare goed zoo lang mogelijk in goeden staat te houden, is behoorlijk waschmateriaal noodig. Welke gemeente, vereniging of kring machtigt ons om een of meer van onderstaande artikelen voor haar rekening aan te koopen: waschmachine, wringers, waschketels, tellen, emmers, mangel?

Dr Idema wekt ons allen op, om te doen wat onze hand vindt om te doen. Stelt hem dan niet teleur, maar maakt het hem mogelijk om straks vrij van zorgen wat dit betreft, zijn werk te kunnen verrichten tot welzijn van onze broeders en zusters op Soemba en tot bewaring en vermeerdering van Christus' Kerk aldaar.

Men zende bericht aan Mevrouw J. Hazelzet-Zellstra, Valkenboskade 616, Den Haag.

MUZIKALE KRONIEK

Wanneer deze vermaarde musicoloog balans opmaakt van een heele week Bachmuziek (Bachweek 22 Sept.—1 Oct. 1948 te Amsterdam) en dan aan de hand van het getuigenis van een Beethoven, een Liszt, een Wagner, een Chopin en een Diepenbroek, er Dr A. v. d. Horst verwijt van maakt, dat deze musicus bij de bewerking en uitvoering van Bach's „Kunst der Fuge”, met voorbedachten rade, ieder menscheijk accent, iedere suggestie van gemoedsbeweging vermijdt en schuwt en de eene fuga na de andere afrolt zonder eenige menscheijke expressie, dan is dat nu eens niet een doelloos erom heendraaien of meepraten met een stel propagandisten voor zulk Bachspel, maar dan is dat eens ongezoeten de waarheid zeggen en dan is dat soliede critiek, waarmee een onwaarschijnlijke Bachstijl veroordeeld wordt en dan moet zoo'n uitspraak een ernstig musicus als Dr Anthon van der Horst is, pijnlijkt treffen. Want zelfs een Dr Anthon van der Horst kan het oordeel van iemand als Matthijs Vermeulen, niet zonder meer naast zich leggen!

Wanneer Matthijs Vermeulen zich afvraagt, wat bij zulk Bachinterpretatie door het hoofd van den luisterenden leek moet omgaan, dan vraag ik mij af: wat moet er in de herten en herten van zulke Bachspelers omgaan? En dan stel ik de vraag: Zou al die dooddoenerij om Bach, dat zich verschuilen achter Bach's genie, dat opzettelijk laten voorkomen alsof reproduceeren en interpreteren van Bach's muziek een mysterie voor den luisterenden leek zijn en blijven moet, geen verschijnsel zijn van innerlijk muzikale armoede, waar deze Bachpropheten zich van bewust of niet van bewust zijn? Zou dat de oorzaak kunnen zijn, dat 't monument van Bach's genie, hetwelk muziek heet, muziek, welke veel méér in zich heeft, dan academische theorie en haar kunnen analyseeren, zijn geheimen voor 't publiek niet prijsgeeft en daarom niet in de herten binnenstroomt en dus niet tot de massa spreken kan?

Is het dan werkelijk zoo'n prestatie voor een ras-muzikant om, wanneer hij een Bachwerk technisch in vingers, voeten en hoofd heeft, dit zóó te vertolken, dat het voor den luisterenden leek niet langer — en nu citeer ik Vermeulen — een passielooze mededeeling eener muziek beteekent?

Ik voor mij ben er van overtuigd, dat al dat mysterieus gedoe rondom Bach, dat kiekbeespelletje dat men laat spelen tusschen Bach en den luisterenden leek, zeker niet in de laatste plaats bij onze organisten gezocht moet worden.

Het blijkt thans ook, dat hun Bachspel verre van onaanvechtbaar te noemen is!

Zij schreeuwen moord en brand, wanneer één hunner collega's het wagen durft, om van muziek doordrenkte orgelfuga's en toccata's te brengen, met nu eens niet hier een registertje bij en daar weer een weg, met nu eens niet hier of ginds een uitkomend stemmetje, maar ze recht toe, recht aan, magistraal, zoo als